כל [א]הזבחים [א]שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה ° חוץ מן [ב]הפסח [ג]והחטאת הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן רבי אליעזר אומר אף האשם הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן אמר רבי אליעזר החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא מה חטאת פסולה שלא לשמה אף האשם פסול שלא לשמו [ד]יוסי בן חוני אומר הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולין שמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהן כשרין לשם נמוך מהן פסולין כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולין קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרין הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר פסולין: **גמ'** [ג]למה לי למיתנא אלא שלא עלו [א] ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו וכדרבא [ו]דאמר רבא [ז]עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה [ח]איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דשני בה כל הני לישני בה וליזיל איבעית אימא קרא [1]מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה וגו' [ט]האי נדבה

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. שנשחט עולה לשם שלמים: **כשרים.** לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין אע"פ שמצותן לשוחטן לשמן כדיליף בגמ' [ד.]: **אלא שלא עלו וכו'.** וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו ויש לשמו: **חוץ מן הפסח והחטאת.** שהן פסולין לגמרי ויליף לה בגמ' [ז:]: **הפסח בזמנו.** [פסול] בו שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם לכן ולאחר מכאן קיימא לן (לקמן דף ז:) דפסח בשאר ימות השנה [שלמים] הוא וכל דינו כשלמים ואמרינן לעיל דשאר זבחים כשרין שלא לשמן ובגמ' [ח:] יליף לה מקראי: **אף האשם.** כדמפרש טעמא ואזיל: **הנשחטין לשם פסח.** כל שאר זבחים שנזבחו בי"ד בניסן לשם פסח או שנזבחו לשם חטאת בכל זמן פסולין כי היכי דאינהו פסולין לשם אחרים. ובגמרא [יא.] יליף טעמא דאחרים לשם פסח בברייתא: **שמעון אחי עזריה.** על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צרכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהן שיהא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון כדאמרי' בסוטה (דף כא.) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' [ג] [שה"ש ח] לא כשמעון אחי עזריה לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו: **שחטן.** לשאר זבחים [ד] לשם גבוה מהן כשרין כדמפרש ואזיל. ובגמרא (לקמן דף יא:) יליף לה ומפרש להאי כשרין אי כשרין [ועלו] קאמר ובתרתי [ה] פליגי אי כשרין ולא עלו קאמר ובגבוה ובנמוך הוא דפליגי: **לשם נמוך מהן פסולין.** לגמרי: בכור ומעשר בהמה נמוכין משלמים כדאמרינן בפ' כל התדיר (לקמן דף פט.) מפני שהשלמים טעונין מתן ארבע סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק: **גמ' למה לי למיתני אלא.** להאריך בלשונו ליתני ולא עלו לבעלים כו' לשון קצרה כדקיימא לן (פסחים דף ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: **הא קמ"ל.** שאין כאן שום ירידה אלא אותה לבדו [ו]: **אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו.** תו שינויא אחרינא לעבוד [ז] את משאר עבודות לכתחילה שלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: **משום דשני בה.** חדא זימנא לישני בה כל הני וליזיל

נדר

כל הזבחים שנזבחו כו'. עבודה קמייתא נקט והוא הדין קבלה והולכה וזריקה כדקתני סיפא (לקמן ד' יג.) ושינוי קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי בעלים דקבעי לקמן בפרקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מישתמעא אלא שינוי בעלים דליסנא [ח] דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש וכולה [ט] מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי בסיפא (שם דף יג.) כילד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו:) דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם השם לשם אישים [לשם ריח] לשם ניחוח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה [י] אבל הנך כשירין ומרצין ועלו לשם חובה כמו שאפרש ועוד י"ל דשלא לשמן דמתניתין משמע בין שינוי קודש בין שינוי בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמלה שלא לשמה דמוקי ר"ש פ"ק דמנחות (דף ב:) בשינוי בעלים ולהכי נמי [לא פריך] [יא] בפירקין דהנך ארבעה דברים מנא לן דלא איירי בהן במתני' ומיהו רבה דווקא מוקי לה בשינוי בעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקמי לה הכי התם ואם תאמר והא בפרק בית שמאי (לקמן דף מו:) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה והיינו שינוי קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ד.) דריש שינוי קודש מקרא אחרינא ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הדם ואע"ג דקתני לשם ו' דברים הזבח נזבח הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם [יב] זבח לשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי בין בעבודת דם [כדיליף] מקראי דפירקין בין בהקטרה [כדיליף] מקרא דהתם ה"ה שאר חמשה [יג] דברים יהו בזביחה כמו בהקטרה ומיהו הא לא מצינן למילף מהיקישא דנימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה בכל (מקום) הנך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים [יד] והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר ולקמן [דף מו:] דמייתי קרא לשם זבח דהיינו שינוי קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים משום דהנהו [טו] ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליך ע"מ לזרוק כדמוכח בפירקין [לקמן דף י.] ובשעת הקטרה כבר נזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבההוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לא כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם ששה דברים והקטרה לשם חמשה אי נמי הא דקאמר זביחה לשם ששה דברים לא שחישב בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה [טז]. * ובפ' המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה [יז]: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למ"ד [יח] בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל דשחיט ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף ח:): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דלאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מצורע אלא משום דרובא אתו על חטא משוו להו אהדדי: **לשם** גבוה מהן כשירין. בגמרא (לקמן יא:) מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרצין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרצין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון בגבוה [יט] אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דילמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] כי האי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא [כ] בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו במורם [מהם] אין מתחללין בנמוך מהם מתחללין וחילול משמע פסול גמור ואע"ג דדרשינן בגמרא (לקמן ג.) קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו ועוד יש לדקדק מגופיה דמתניתין הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי לשם גבוה דאי לשם נמוך מיפסלי והיינו לענין פסול גמור דבבכור ובמעשר לא שייך לא עלו לבעלים לשם חובה [כ]:

ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] חושש לאשמעינן מידוש זה ובפרק [כא] התכלת (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה[כב]. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין בל תאחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיבוריה א"נ בחולין דריש דכיון דמייש קרא לתקלה לא שנא נדר לא שנא נדבה דבתרוייהו איכא למיחש אי נמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחדל לנדור ש"מ דטוב אשר לא תדור לנדבה אתא:

מסורת הש"ס

א) מנחות ד: ידים פ"ד מ"ב מכילתא בא פי"א, ב) פסחים עג: עיין שם, ג) מנחות דף ב., ד) [לקמן ז:], ה) [ברכות ד: וש"נ], ו) לקמן ד: מנחות ב., ז) לקמן דף י., ח) עיין בליקוטים לקמן לא., ט) פסחים סד., י) נ"ע דלקמן בגמרא רולה לדייק מן ממילא כשרין ודחי דילמא הא מלתא כו' ולו"כ מפשילים יוכל להיות ג"כ:

גליון הש"ס

מתני' חוץ מן הפסח. עיין מנחות דף מח ע"ב תוס' ד"ה כבשי: תוס' ד"ה כל הזבחים וכו' ובפ' המפקיד פירשתי. עיין לקמן דף ד' ע"ב תוס' ד"ה מחשבה ודף מא ע"ב רש"י ד"ה כגון שנתן ובמנחות דף ב ע"ב רש"י ד"ה אבל מחשבה דמיגכלא ובפסחים דף סג ע"א תוס' ד"ה ר"מ סבר ובחולין דף לט ע"א תוס' ד"ה אלא [illegible]:

שינויי נוסחאות

א] תיבות שלא עלו ליתא בכתבי היד, וכן ליתא במנחות ב' ע"א. וכן משמע קצת מרש"י (דק"ס). ועי' לעיל אות כב: ב] תיבות פסול שלא לשמו נמחקות. שאין מן הצורך (צ"ק). אבל בכתבי"י הגי' כנדפס וכ"ה בשיטמ"ק ובדע"כ ד"ה הפסח: ג] בגמ' שם לא מייתי רק סיפא דקרא בוז יבוזו לו: ד] בדיו כאן הפי"ד ותה"ד לשם גבוה: ה] נ"א ובתרתי פליגי בגבוה ובנמוך או כשרין ולא עלו קאמר ובנמוך הוא דפליגי (גליון וצ"ק): ו] נ"א כי אם זו לבדה (כי"פ): ז] לעבוד אחריה (כי"פ): ח] מה"ג גר' ולישנא, וכצ"ל רש"י אחרת עפ"י: ט] נ"ל ובמילה, ור"ל מלשי מתני' דכן פירקין (צ"ק): י] נמ"כ נוסף דומיא דשלא לשמן דמתני' דקתני אלא שלא עלו, אבל הנך וכו': יא] הגירסא שלפנינו מתוקנת ומגוררת, ובמש"י בל"ק ת"נ ושאר מפרשים. ועי' רש"ק ולהכי נמי פריך בפירקין כו' מנא לן דהא מיירי בהן כו', ומתפרשים נתקשו בגי' זו, ואמנם בספר טה"ק כתב שהיא הגירסא הנכונה עפ"י: יב] נ"ל לשם (בארים): יג] נ"ל ארבעה, דהא לשינוי בעלים לא צריך היקשא (צ"ק): יד] אימורי (דיו): טו] נ"א משום דשינוי בעלים לא שייך כו', והשאר נמחק (צ"ק בשם ס"י): טז] בשעתה בעבודה הראויה לה לאותה מחשבה (ל' תוס' פון בשי"ז לקמן ד ע"ב): יז] נדפס בגליון נ"ל בנמוך (וכ"ה בדיו), ור"ל דלפי"ז אין צריך להגהת משמע יכו' שבקונטרס (רש"ש): יח] נ"ל דשמעון (צ"ק): יט] כדי' בפרק כלי הדי', ור"ל דלוזן המקומות הן בפרק התכלת: כ] כ"ה הגי' ברש מנחות. ולפנינו ליתא: כא] נ"א כיון דדינו כשלמים (כי"ב): כב] בש"מ כ"י ותה"כ גרס' באי אלא. ועי' לעיל אות א:

ליקוטים

אלא שלא עלו לבעלים. ז"ל הרמב"ם בפי' המשנה, מזה שאמר לבעלים הבין שאינו מדבר אלא על הקרבנות שיש להן בעלים ידועים אבל קרבנות הציבור אין פוסלת אותן שחיטה שלא לשמן, שכך אמרו ז"ל קרבנות הציבור מבין מושכתן לכמות שהן. עכ"ל. ותמוה לי, הא להרי"א מבואר בסוגיין דף ד' ע"א דשינוי קודש ישנו בציבור כביחיד אלא דשינוי בעלים לא שייך בקרבן ציבור דכולם בעלים, ולשם נכרים לא מפסל דבעינן חבירו דומיא דידיה, וכן פי' הרמב"ם פט"ו מפסה"מ, וצע"ג. ועי' במהרש"א ביצה דף ב' ע"ב ד"ה בפירש"י. דנקט נמי בפשיטות דבקרבן ציבור אין בו דין שלא לשמו, ובמחכ"ת אינו כן (תוס' רעק"א): **אמר ר' אליעזר החטאת בא על חטא** כו' נלע"ד אעפ"י שלא מצאתי גילוי מפורש, דאפילו ר"א לא קאמר אלא באשם הבא על ודאי חטא דומיא דחטאת, אבל אשם תלוי שאינו בא על ודאי חטא מודה ר"א דכשר אלא שלא עלה לבעלים כשאר קרבנות. ומתני' כדי לבאר זה האריך בהא מלתא דאמר ר"א החטאת בא וכו' והאשם בא וכו' (תפארי' ויו. נקלוו): **ואסור לשנויי בהו.** פירש"י [בריש מנחות] שינוי אחר כגון אם קמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה. נראה מתוך לשונו דדוקא בעבודה אחרת קאמר דאסור לשנויי בה אבל באותה עבודה שכבר נעשית שלא לשמה לא. דאע"ג דלבעלים מפסלא דלא עלתה מ"מ שאר עבודה דעביד כבר לשמה קיימי הלכך אסור לשנויי בהו אבל באותה עבודה שכבר נעשית שלא לשמה לא (תוספות רע"ק בשם רש"ש): **דאמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה.** תניא בתוספתא דפסחים השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר שלא לשמו שחטתיו, שורת הדין אינו נאמן. ר' יהודה אומר עד שלא יתחילו בו נאמן, ומשיתחילו בו אין נאמן. ואע"ג דלא אתבריר לי פי' יתחילו ולא יתחילו אם התחלת אכילה או התחלת זריקה, מ"מ הא קתני בהדיא לר' יהודה דקודם שיתחילו נאמן. ואי פירוש הברייתא שאומר ששחטו שלא לשמו במתכוין ובמזיד. אתמהה האיך נאמן. דאמר רבא רפ"ק דזבחים עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, וסתמי כוותיה דייקא, וכל שכן דמתחילה אסור לשחוט שלא לשמה, ומעתה איך יהא נאמן לומר ששחט פסח זה שלא לשמו ולהשים עצמו רשע, דמאי שנא מפלוני רבעני לרצוני ומאנוסים היינו דאין אדם משים עצמו רשע. ואין נראה כלל לומר כגון שאומר שסבור היה שמותר לשחוט פסח שלא לשמו. אלא נראה בעיני דפי' הברייתא בטועה, באומר כסבור הייתי [שהוא] שלמים ושחטתיו לשם שלמים, אגב דשריד [illegible] איהלך לו, כההיא דפי' אלו דברים בפסחים. וקסברי הני תנאי דברייתא ת"ק ור' יהודה דעקירה בטעות הוי עקירה כו' (אור זרוע ח"ב הל' פסחים סי' רמג ועפ"ש): **אי בעית אימא קרא כו'.** תימה כיון דאיכא סברא למה לי קרא דהכי פריך בפרק ב' דכתובות (דף כב ע"א) גבי הא דאמר רב המנא מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר למה לי קרא סברא הוא אסרה הוא שרי לה. ויש לחלק דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך וצריך הפסוק להשמיענו הסברא (תוס' שאנץ כב ע"א):

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל"א סמג לאוין שט:
ב מיי' שם והלכה יא ופ"ד מהל' קרבן פסח הלכה א:
ג מיי' הלכות פסה"מ שם הלכה א והלכה ד:
ב ד מיי' שם הלכה ג:

תורה אור השלם

1. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג, כד

מוסף רש"י

חוץ מן הפסח. דכתיב זבח פסח הוא שתהא זביחתו לשם פסח, וכתיב הוא למעוטי נשחט שלא לשמו (פסחים עח:) והחטאת. וטעמא משום דכתיב בשחיטה חטאת היא מיעוטא היא ולא כשנשחטת שלא לשמה (שם ס.) רבי אליעזר אומר אף האשם. כל נדריו של ר"א היה עושה אשם כחטאת לכל דבר שנאמר בחטאת כאשם, וכן גבי שלא לשמו וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפנים במסכת זבחים (שם עג.) למה לי למיתני אלא. כ"ש מנחות פירש"י דמדקתני אלא משמע דכל דינה כמנחה כשרה אלא זו בלבד האי נדבה. בתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת (מנחות ב.):

שיטה מקובצת
(כתב יד)

חדושים ושיטות הראשונים שקבצן רבינו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל ונתבן על גליון הש"ס שלו דפוס ויניציאה רפ"ב [בתוספת מרובה מכתבי יד אחרים מבית מדרשו של הרב"א ז"ל]

אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כדפי' בקונטרס. ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחטו שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפילו אם נאבד אינו חייב באחריותו (תוס' הרא"ש): הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב. אבל קודם זמנו ולאחר זמנו קי"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים [illegible]

[illegible] ואידי דהיה לזבחים דכשרין שלא לשמן. [ו]אלא משכחת שלא לשמו פסול בפסח אלא בזמנו דוקא. ותדע דפסח ששחטו קודם זמנו לשם פסח לאו משום שינוי קודש הוא דמיפסל דהא נמי אם שחטו לשמו פסול, וכל הזבחים דפסולין משום שינוי קודש כששחטן שלא לשמן אם שחטן לשמן כשרים כדתנן במתניתין (תוס' סוו:): למה לי למיתנא אלא[כג] כלומר משמע שיש בו כשרות אחר שלא פירש (תוס' סוו:): **אבל** בקדושתייהו קיימי. פי' כשם קדושה [illegible] לעניין שם הלאפין עליהם ואסור לשנויי בהו גם מכאן ולהלאה (תוס' סוו):

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com